

NACIONALNI PARKOVI U SVIJETU

Petar Vidaković

Petar Vidaković

NACIONALNI PARKOVI U SVIJETU

PRIRODA-KULTURA-TURIZAM

*Prof. dr. Branimir Papić
u znak počtenosti*

28. 1. 1998.

P. Vidaković

Zagreb, 1997.

Predgovor

Knjiga "Nacionalni parkovi u svijetu" govori o nastanku i razvoju nacionalnih parkova, njihovim prirodnim, kulturnim i turističkim vrednotama te o simbiozi zaštite prirode i turizma. Bogatstvo jednoga naroda ocjenjuje se i na temelju njegovih prirodnih i kulturnih dobara, a osnovna su pretpostavka za njihovo uspješno očuvanje primjerena kulturna razina svakoga pojedinca i svijest cijele nacije o njihovoj vrijednosti.

Pišući ovu knjigu, koja se u znanstveno-metodološkom smislu naslanja na bogato naslijeđe hrvatskih znanstvenika i dugogodišnjih suradnika u zaštiti Plitvičkih jezera, akademika Ive Pevaleka, Josipa Roglića, Branimira Gušića i prof. dr. sc. Dragutina Alfiera, nastojao sam što svestranije odgovoriti na temeljne dvojbe koje nameće odnos zaštite prirode i turizma u nacionalnim parkovima, o čemu se dosad malo pisalo.

Sučeljenje turizma i zaštite prirode novija je pojava. To je važno i osjetljivo pitanje, koje pretpostavlja poznavanje brojnih znanstvenih disciplina, zbog čega dosad i nije dovoljno proučavano.

Priroda, kultura, turizam, znanost, organizacija, upravljanje i financiranje sastavnice su života i rada svakog nacionalnog parka, neovisno o njegovoj veličini, državi i dijelu svjetske zajednice kojem pripada.

Moje istraživanje tih odnosa počinje 1961. godine, dolaskom u Nacionalni park Plitvička jezera, u vrijeme kad je stanje u njemu bilo teško, osobito financijsko, a u upravljanju tako složenom organizacijom nismo se mogli osloniti na tradiciju i iskustvo. Ondje mi se je pružila prilika da se suočim i s teorijskim i sa svakodnevnim praktičnim pitanjima. Premda sam ekonomist po struci, ubrzo sam spoznao da se razvoju plitvičkog turizma mora pristupiti sukladno hrvatskom Zakonu o zaštiti prirode i međunarodnim konvencijama, rezolucijama, deklaracijama ili preporukama, i da se ponajprije treba brinuti o prirodnim resursima kao temelju turističke ponude.

Praktično iskustvo s Plitvičkih jezera te moje znanstvene i stručne spoznaje stečene u 35-godišnjem bavljenju hrvatskim nacionalnim parkovima potaknuli su me i na proučavanje stranih nacionalnih parkova. Stvaranju ovoga djela jednako je pridonijela želja za promicanjem prirodnih vrijednosti moje domovine, koje nedvojbeno zaslužuju međunarodno vrednovanje, to više što su one, sve do osamostaljenja Hrvatske, predstavljane pod tuđim, jugoslavenskim imenom.

U pisanju ove knjige zauzeo sam od početka stav da se nacionalni parkovi i turizam ne isključuju. To je njezina osnovna poruka. Jer ako se turizam u sklopu nacionalnih parkova smisljeno razvija, tj. u znanstveno postavljenim

granicama, on ne može biti u sukobu s nastojanjima da se zaštiti priroda. Utemeljitelji nacionalnih parkova nisu nikada ni zamišljali da se njihova priroda štiti tako da se potpuno izoliraju od ljudi. Njihove su pobude bile upravo suprotne: osnivani su da bi se shvatilo kako se treba odnositi prema njima, sukladno njihovim prirodnim zakonitostima. Dakle, zadaća je nacionalnih parkova duboko humana. Zato proučavanje turizma u njima i ima posebno mjesto u ekonomskoj teoriji, zbog nužnog interdisciplinarnog pristupa.

Dugujem čitateljima i svim zemljama čiji su nacionalni parkovi predstavljeni u knjizi objašnjenje zbog razlika u njihovu prikazu: istraživački upitnik bio je isti za sve države, ali su se poslani odgovori i ostali materijali znatno razlikovali opsegom i kvalitetom.

Na kraju moja zahvalnost pripada svima koji su mi na bilo koji način pomogli u nastajanju ovoga djela - Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske i ministru dr. Mati Graniću, Ministarstvu turizma i ministru mr. Niki Buliću za pisma potpore koja su ovom istraživačkom projektu dala potrebnu međunarodnu važnost, hrvatskim veleposlanstvima, vladama i veleposlanstvima stranih zemalja na suradnji i pomoći u dobivanju dragocjenih podataka, i drugima. Osobitu zahvalnost dugujem ustanovama zemalja koje su mi poklonile fotografije svojih nacionalnih parkova. Velika hvala i recenzentima ove knjige prof. dr. sc. Mirku Markoviću i prof. dr. sc. Šimi Meštroviću, glavnom uredniku prof. dr. sc. Branimiru Prpiću, lektoru Slavku Peršiću i redaktoru prof. Predragu Čudini.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	9	Francuska	176
UVOD	11	Grčka	180
PREDMET, CILJ I VAŽNOST ZAŠTITE PRIRODE	13	Hrvatska	190
Počeci organizirane zaštite prirode	13	Nacionalni park Plitvička jezera	205
Pojedinačni pokušaji u prošlosti	13	Uvodne napomene	205
Prvi organizirani pokušaji iz 19. stoljeća	15	Prirodne vrijednosti i ljepote	205
Razvoj područja i sustav zaštite prirode u svijetu i u nas	17	Znanstveno-istraživački rad i njegova primjena	213
Od zaštite pojedinih lokaliteta do cjelovite zaštite	17	Prostorno planiranje - temelj zaštite	216
Od pasivne do aktivne zaštite	17	Organizacija i upravljanje	224
Šume i njihova uloga u nacionalnim parkovima i turizmu	20	Pregled razvoja organizacije i upravljanja	224
Međunarodna problematika zaštite prirode	22	Potpuna integracija Nacionalnog parka	228
Prve međunarodne akcije	22	Turizam u Parku i izvan njega	230
Uloga Ujedinjenih naroda i ostalih međunarodnih organizacija	23	Financiranje Nacionalnog parka	238
Odnosi zaštite prirode, kulturne baštine i turizma	26	Izobrazba kadrova	239
Nesuglasja između zaštite prirode i turizma	26	Pučanstvo - tradicionalna i nova zanimanja	243
Povezanost zaštite prirode i turizma	28	Posjedovni odnosi	248
Kulturna baština i turizam	29	Organizacija prometa u službi zaštite	248
Turizam i ekologija	34	Irska	250
MJESTO NACIONALNIH PARKOVA U SUSTAVU ZAŠTITE PRIRODE I RAZVITKU TURIZMA	38	Island	260
Pojam nacionalnih parkova	38	Italija	264
Prvi nacionalni parkovi u svijetu i pokušaji njihova definiranja	38	Litva	272
Tipovi nacionalnih parkova	41	Mađarska	278
Turističke funkcije nacionalnih parkova	42	Makedonija	284
Obrazovne i odgojne funkcije	42	Nizozemska	290
Rekreacijske i turističke funkcije	44	Norveška	296
Korištenje nacionalnih parkova u turizmu	47	Njemačka	304
Slobodno i organizirano korištenje	47	Poljska	316
Granice korištenja	48	Slovačka	328
Uloga znanstveno-istraživačkog rada	48	Slovenija	336
Problemi korištenja i uređenja nacionalnih parkova	49	Španjolska	340
Prostorno-tehničko uređenje	49	Švedska	354
Oblici zaštite prirodnih prostora	50	Švicarska	366
NACIONALNI PARKOVI U SVIJETU	54	Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske	370
AFRIKA	54	JUŽNA AMERIKA	384
Južnoafrička Republika	54	Argentina	384
Kenija	64	Bolivija	390
Tunis	72	Brazil	396
AUSTRALIJA I OCEANIJA	76	Čile	400
Australija	76	Ekvador	404
Novi Zeland	92	Kolumbija	410
AZIJA	100	Kuba	418
Indija	100	Panama	424
Japan	106	Venezuela	430
Malezija	118	SJEVERNA AMERIKA	438
Tajland	122	Kanada	438
Tajvan	126	Meksiko	456
Turska	134	SAD	462
EUROPA	140	ZAKLJUČAK	472
Austrija	140	GLOBALNI ODNOSI I STANJE U ISTRAŽENIM NACIONALNIM PARKOVIMA	473
Češka	146	DODACI	495
Danska	152	Izbor iz zakona, rezolucija i konvencija o zaštiti prirode i nacionalnih parkova	495
Estonija	164	BILJEŠKA O PISCU	521
Finska	168	IZVORI I LITERATURA	523

•••••
• CIP
•

• UDK 712.23
•

• VIDAKOVIĆ, Petar
•

• Nacionalni parkovi u svijetu:
•

• priroda - kultura - turizam / Petar
•

• Vidaković; (autor karata Zoran Klarić;
•

• fotografije Josip Movčan... et al).
•

• - Zagreb: Fond za stipendiranje mladih za
•

• zaštitu prirode i turizam - Zagreb 1990, 1997. - 540 str:
•

• ilustr. u bojama; 30 cm
•

• Bibliografija: str. 536 - 540
•

• ISBN 953 - 157.071 - x
•

• 971127056
•••••